

Sklářský inovátor Emanuel Tylčer a tzv. T-dekory

*/ Glass innovator Emanuel Tylčer and
the so-called T-decorations*

Olga Méhešová

Abstracts:

T-decors are specific sculptural motifs that were used to decorate utilitarian - drinking, table and decorative glass produced in Karolinka glassworks and later also in the associated plants of the Moravian Glassworks in Květná and Vrbno. The name of the decors was derived from the surname of Emanuel Tylčer (1905-1978) - the originator of three inventions for innovative glass refinement, which were published in Czechoslovakia in 1955, 1976 and 1978. During his career, Tylčer rose to senior technical positions and contributed to the rationalisation and modernisation of manual glass production. In his profession he managed to combine the activities of a technician, technologist, designer, developer, inventor and designer. Over 200 T-decors were created during Tylčer's time at the glassworks. The first one is documented in 1943 in the production documentation taken over by the Museum of the Wallachia Region from the closed glassworks. More than half of the decorative motifs were created between 1966 and 1978, when professional designers also participated in the creation of the decorations. The T-decors were mainly made with the help of specially adapted optical preforms, shaping knives or rotating decorative rosettes. Tylčer's innovations imbued utilitarian glass with a unique design with distinctive haptic and optical qualities, while the ornament impressed into the malleable glass could resemble motifs created by grinding, optical preforms or pressing. Utility glass with T-decors was successfully promoted on foreign markets, which led to Emanuel Tylčer's cooperation with Skloexport.

Keywords:

utility glass, innovation of metallurgical forming, S. Reich a spol., Českomoravské sklárny, a. s., Moravské sklárny, n. p., Karolinina huť, Karolinka, Květná, Skloexport, M. Matoušek, A. Švec

Úvod

Tématem příspěvku jsou T-dekory¹ či T-optika,² slangově zvané „Téčka“³ či „tylčroviny“.⁴ Jedná se o specifické plastické motivy, jimiž se hutně zdobilo užité sklo – nápojové, stolní i dekorativní sklo vyráběné ve sklárně v Karolině (Karolince) a poté i v přidružených závodech n. p. Moravské sklárny v Květné a Vrbně. Název dekorů byl odvozen od příjmení Emanuela Tylčera (1905–1978), rodáka z Nového Hrozenkova, který vynalezl a dal si patentovat jak inovativní techniky hutního tvarování skla, tak i příslušné „strojky“ k vytváření T-dekorů. Tylčerovy postupy zdobení byly značně efektivní (na ruční sklářskou výrobu poměrně snadné, rychlé a levné) a rovněž i velmi efektní, neboť díky nim bylo možné dosáhnout široké a pestré škály působivých reliéfních motivů.

Předkládaný text je prvním komplexním zpracováním tématu vycházejícím z výzkumu, který probíhal v letech 2022 a 2023. Výsledky bádání byly průběžně zveřejňovány, a to na sklářské konferenci v Muzeu skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou (2022) a na přednáškách pořádaných Muzeem regionu Valašsko ve Vsetíně, Valašském Meziříčí a v Muzeu sklářství v Karolince (2023). Rovněž bylo zkoumané téma popularizováno formou článků publikovaných na webových stránkách Valašského deníku či eBadatelny Zlínského kraje a v časopise Valašsko, vlastivědné revue č. 50.

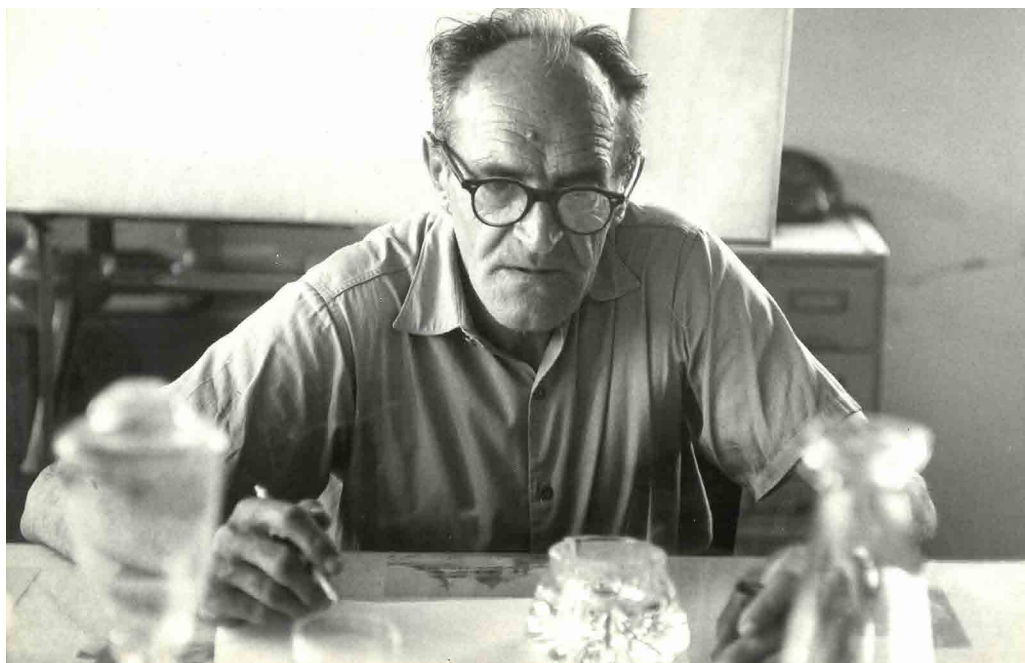
Literatura, prameny a zdroje

Emanuel Tylčer je dnes již téměř pozapomenutou osobností českého sklářského průmyslu třetí čtvrtiny 20. století. V oboru působil mezi lety 1920–1978 a jeho kariéra byla spjata se sklárnami v Karolince (Novém Hrozenkově) a Květné. O profesní dráze a pracovních zásluhách E. Tylčera pojednávají dva články, které byly publikovány na sklonku jeho života ve sklářských časopisech a které napsali jeho kolegové z n. p. Moravské sklárny. Jan Bruščík⁵ zpracoval u příležitosti Tylčeroва odchodu do starobního důchodu souhrnný a výstižný medailonek, který byl otištěn v časopise *Sklář a keramik* (1968). Druhý článek byl opatřen bohatou obrazovou přílohou – fotografiemi užitého skla zdobeného T-dekory – a byl publikován v *Revue du Verre* (francouzské verzi *Glass Review / Glasrevue*, propagačního časopisu Skloexportu). Vedoucí obchodní politiky Josef Klimosz v něm zdůraznil obeznámenost zahraničních zákazníků s „Tylčerovým sklem“ a označil jej za mimořádně progresivního pracovníka, jehož přístup k zušlechťování skla se vyznačuje „*vysoce technickým a tvůrčím pojetím*“ (KLIMOSZ 1970, 372). Následně se v odborné literatuře, článcích o historii sklárny v Karolince i v katalogích výstav objevují již jen stručné zmínky o Tylčerových technických a technologických inovacích, a to zejména o patenty chráněném tvarování skla za tepla pomocí soustavy nožů a otočné ozdobné růžice (např. KIRSCH a kol. 2003, 36, 39).

Tylčerovy vynálezy inovativních výzdobných technik, přihlášené v tuzemsku na Úřadě pro vynálezy (a objevy) roku 1947 (č. 83405), 1971 (č. 171951) a 1974 (č. 165709), jsou dostupné on-line v informačním systému Úřadu průmyslového vlastnictví.

Archivní materiály uložené v Moravském zemském archivu v Brně, ve fondu Moravské sklárny, n. p. Květná, Strání se týkají zejména Tylčerových patentů, exportu či modernizace výroby.

Jedním z hlavních pramenů potřebných ke zpracování tématu příspěvku byla **písemná pozůstalost Emanuela Tylčera**, kterou pro badatelské, publikační a popularizační účely zpřístupnila autorce studie rodina Tylčerova syna Václava (1950–1990).⁶ Dochované archiválie zahrnují osobní dokumenty a doklady, které významně doplňují životopisné údaje uvedené v Tylčerově medailonku od J. Bruščíka (informace o studiu, praxi). Pozůstalost dále obsahuje Tylčerův první patentní spis (1947), opatřený autorovými poznámkami a vlastnoručními kresbami, vzácnými dokumentačními fotografiemi forem i použitého „strojku“ a průvodním dopisem z roku 1950, adresovaném vedení podniku, v němž E. Tylčer vysvětluje vznik T-dekorů, a to včetně vlastních pohnutek k vytvoření specifických výzdobných motivů, principu fungování navržené technologie tvarování a výhod inovativní techniky pro výrobce. Mezi dochovanými ikonografickými materiály se nacházejí černobílé fotografie, pořízené v souvislosti se zmíněným článkem J. Klimosze (1970). Soubor zahrnuje jak produktové snímky nápojového a stolního skla zdobeného T-dekory, tak i portrétní fotografie pětadesátiletého E. Tylčera od Evžena Hajdaje z Uherského Hradiště (obr. 1). Vzhledem k tématu příspěvku pak zásadní část pozůstalosti tvoří vzorník s 35 T-dekory (T92–T126), aplikovanými na vzory skla z let 1966–1968, a Tylčerovy vlastnoruční kresbené návrhy tvarů a dekorů skla a nákresy i stříhy tvarovacích pomůcek a „strojků“ – ozdobných růžic a čepelí nožů. Skic s množstvím takřka miniaturních kreseb a s četnými technickými poznámkami vepsanými sotva čitelným písmem jsou převážně kresleny a zaznamenány na velmi drobný formát papíru (A5 i menší).

Obr. 1: Emanuel Tylčer, foto Evžen Hajdaj 1970, *Písemná pozůstalost E. Tylčera*. |

Ten je obvykle doslova zaplněn autorovými návrhy, kalkulacemi výrobků, postřehy i poznatky nabytými při vzorování či četbě současných sklářských časopisů. Ze způsobu, jakým je zaznamenával, lze usuzovat, že překypoval tvůrčí invencí a že myšlení technologa s mnohaletými praktickými zkušenostmi a znalostmi u něj podmiňovalo kreativní práci designéra.⁷ Zároveň se projevoval i Tylčerův smysl pro ekonomičnost, a to nejen v maximálním vytěžení plochy papíru, ale i v použití recyklovaného materiálu. Značnou dokumentační a historickou hodnotu má v této pozůstalosti i dochovaná korespondence z let 1955–1956, 1968 a 1970–1978, která poskytuje vhled do spolupráce Emanuela Tylčera se Skloexportem, tehdejším výhradním vývozcem českého skla do zahraničí.⁸

Výzkum samotných T-dekorů umožnila především **kresebná výrobní dokumentace sklárny v Karolince**, kterou v roce 2021 převzalo ze zrušené sklárny Muzeum regionu Valašsko (pracoviště Vsetín). Získané materiály jsou postupně digitalizovány a tím i zpřístupňovány k badatelským účelům. Vzhledem k tématu příspěvku se předmětem výzkumu stala dokumentace pocházející z Tylčerova profesně významného období vymezeného lety 1940 až 1978. Jednalo se celkem o 9 500 technických výkresů, zákresů a střihů jednotlivých vzorů skla, uspořádaných do sloh chronologicky podle let a čísel vzorů. Mezi nimi bylo vyhledáno přes 500 položek s doklady zdobení skla T-dekory, přičemž byly identifikovány dva druhy jejich značení. První typ je zřejmě starší a převažuje. Vytváří vzestupnou číselnou řadu (T1, T2 atd.), což odpovídá evidenčním zvyklostem výrobce a objevuje se i u jiných výzdobných technik jako je lept, malba, panto aj. U druhého způsobu, s nímž se lze setkat zejména mezi lety 1955–1966, bylo použito k označení pouze písmeno T, tj. bez postupně přiřazované-

ho pořadového čísla. Dále se objevily i případy, kdy je na výkresu-zákresu konkrétní vzor užitkového skla sice dekorován „Téčkem“, ale značka T uvedena není (např. u vzoru 49/62).

Vytříděná dokumentace byla následně analyzována a byly zjišťovány údaje jako nejnižší a nejvyšší doložené pořadové číslo T-dekoru, nejstarší doklad aplikování konkrétního dekoru, četnost uplatnění T-dekorů na vzorech skla v rámci jednotlivých let aj. Byl sestaven vzorník se 170 položkami (tj. se 114 dekory ze vzestupné číselné řady a s 56 jedinečnými nečíslovanými výzdobnými motivy), který je postupně rozšiřován – zatím o další T-dekory nalezené v Tylčerově písemné pozůstalosti či na užitkovém skle ve sbírce Muzea regionu Valašsko (Vsetín).⁹

Emanuel Tylčer

Novohrozenkovský rodák se narodil 16. srpna 1905, dva roky po svatbě rodičů, jako druhorozené dítě skláře Antonína Františka Tilschera (nar. 27. 2. 1879 v Halenkově) a Emmy, rozené Pišanové. Z manželství vzešlo celkem sedm potomků – čtyři synové a tři dcery.¹⁰ V 15 letech začal Emanuel pracovat jako praktikant ve sklárně Charlottenhütte, kterou roku 1861 založila v Novém Hrozenkově jedna z později nejvýznamnějších evropských sklářských společností S. Reich a spol. Během prvních dvou let získal praxi v hutním provozu, leptárně i jako kreslič. Kreslením si poté u firmy přivydělával během dvouletého studia na státní sklářské škole v Novém Boru (1922–1924), kdy navíc absolvoval jednoletý kurz pro sklářské hutní techniky. Po návratu se v průběhu dalších dvou let vypracoval z asistenta u pece na „pecvedoucího“ (červen 1924 – září 1926). Nové profesní zkušenosti nabyl coby kalkulant v Harrachovské sklárně na Novém Světě (říjen 1926 – září 1927), kam byl vyslán Reichy, aby si osvojil německý jazyk. Po absolvování vojenské prezenční služby (říjen 1927 – březen 1929)¹¹ byl opět zaměstnán v Karolinině huti a po roce a půl povýšen na huťmistra. V době svého sňatku byl technickým úředníkem sklárny¹² a od roku 1940 vedoucím rafinerie – provozu na zušlechťování skla. Po 2. světové válce byl dosazen na místo správce závodu (BALETKA 1998, 152) a po znárodnění firmy byl ředitelstvím Českomoravské sklárny, n. p. Krásno nad Bečvou, se sídlem v Praze, opět pověřen jejím vedením, a to na základě dekretu ze srpna 1946.¹³ V době, kdy zastával post správce, si dal svou techniku dodatečného „tváření“ skla za pomoci soustavy nožů a jehel patentovat. Po sloučení sklárny v Karolinině Huti¹⁴ se sklárnou v Květné (1949) působil E. Tylčer nadále ve vedení sklářského podniku jako technický odborník, a sice coby hlavní inženýr n. p. Květenské sklárny¹⁵ (1950–1957), vedoucí techniky a technologie (1958–1960) a vedoucí vývojového oddělení n. p. Moravské sklárny (1961–1967) (BRUŠTÍK 1968, 17). Za usilovnou práci a mimořádné pracovní výsledky mu bylo prezidentem Československé republiky uděleno státní vyznamenání a medaile za Zasluby o výstavbu (30. dubna 1960).¹⁶ Po odchodu do starobního důchodu pracoval pro n. p. Moravské sklárny na smlouvu o dílo a do závodu v Karolince docházel za prací údajně téměř každý den,¹⁷ a to až do svého skonu v roce 1978.

Rovněž na sklonku života zažíval Emanuel Tylčer zasloužený profesní úspěch. Byly patentovány další dva jeho vynálezy na zušlechťování skla, do sklářské ruční výroby byly zaváděny „strojky typu Tylčer“ (1972) a bylo rozpracováno rozšíření „Tylčeroviny“ ve spolupráci s odborem inovace oborového ředitelství v Novém Boru, přičemž se očekávala nejen větší prodejnost výrobků, ale i jejich lepší užitková hodnota

(MZA, fond MS, K 336, kart. č. 24, inv. č. 147, *Rozbor plnění programu KSK 1972*, fol. 6). V roce 1975 byl do koncepce rozvoje sklárny zanesen úkol rozšířit v rámci hutních provozů „typickou techniku n. p. – techniku Tylčera“, na niž měly Moravské sklárny jako jediný národní podnik v ČSSR monopol (MZA, fond MS, K 336, kart. č. 26, inv. č. 162, *Koncepční zaměření výrobního programu národního podniku Moravské sklárny*, zpracoval Ing. Arnošt, Nový Bor, 21. 7. 1975, 5).

Emanuel Tylčera se věnoval nejen „vynalézání“ nových technik hutního tvarování skla, ale také se celkově zasloužil o zefektivnění sklářské výroby, a sice o racionalizaci ruční práce a o modernizaci provozu. Zabýval se tzv. malou hutní mechanizací a později i poloautomatizací výroby za pomoci nových pomůcek, technik, technologií a zařízení (např. stonkolisu, brousících poloautomatů Kutscher z NDR aj.). Pod jeho vedením byly do ruční výroby kalíšků zaváděny šlapáky (od roku 1952), vyřešil obrušování tenkostěnných výrobků brusným papírem (1958), v závodech podniku byly instalovány první tři prvotního opracování kalíškoviny a první mechanické odnašeče skla v Československu (1965) (KRYSTÝNKOVÁ 1998, 15).

Ve sklářském průmyslu působil Emanuel Tylčera bezmála 58 let a během druhé a třetí čtvrtiny 20. století byl svědkem výrazných hospodářských a provozních proměn sklárny. Ty však neměly vliv na její specializaci – ruční výrobu kalíškoviny a její zušlechťování. Sklárna byla původně součástí společnosti S. Reich a spol. a po zániku firmy (1934) se stala jedním ze závodů akciové společnosti Českomoravské sklárny. Znárodnění a postupné reorganizace začlenily Karolininu huť do n. p. Moravské sklárny, přičemž v rámci tří sdružených závodů byla největší výrobní jednotkou, vývojovým i výukovým střediskem.

Tylčeraova profesní dráha zcela odpovídala baťovskému modelu: začínal na huti na jedné z nejnižších pozic a vypracoval se až do vedení podniku v poválečném období, nechvalně známém dosazováním tzv. dělnických ředitelů. V Tylčeraově pracovním průkazu z roku 1948 jsou zaznamenány dělnické dovednosti jako výroba dutého skla, kalíškoviny, malování a dekorování, ale jeho profesní kompetence neskončily u řemesla. Zahrnovaly manažerskou, technickou i tvůrčí činnost a vedoucí post si Emanuel Tylčera zasloužil zcela oprávněně. Ve svých funkcích dokázal skloubit práci technika, technologa, konstruktéra, vývojáře, vynálezce i designéra. Profesi návrháře, resp. interního výtvarníka sklárny (srov. VONDRUŠKA 2002, 192), ale oficiálně zřejmě nikdy nezastával. Designérská činnost se totiž přirozeně odvíjela od jeho experimentování s hutními zdobícími technikami a dozajista měla i příležitostný charakter. Na reklamních letáčích Skloexportu (1980), které pod značkou Bohemia Glass propagovaly reprezentativní užitkové sklo zdobené T-dekory, je přímo uveden jako autor designu vzoru KA 84/75 T162 (MZA, fond Moravské sklárny, n. p., Květná, Strání, K 336, karton č. 24, inv. č. 142, Propagační brožury 1969–1984).

Vzhledem ke svým mimořádným pracovním schopnostem, dovednostem a dlouholeté praxi byl i adekvátně ohodnocen. Jako vedoucí vývojový pracovník byl zařazen do kategorie T, 12. platové třídy v tarifní stupnici 5; tj. na funkci, kde bylo požadováno odborné vysokoškolské vzdělání.¹⁸ Tylčera měl ovšem zvědavého ducha a až do pozdního věku si znalosti doplňoval samostudiem, navštěvoval veletrhy, výstavy a s novinkami v oboru se seznamoval i při exkurzích do jiných závodů a pracovišť (KLIMOSZ 1970, 374). Jeho kolegové si na něm vážili především pracovitosti, ukázněnosti, houževnatosti, pevné vůle a víry ve své schopnosti (BRUŠTÍK 1968, 17).

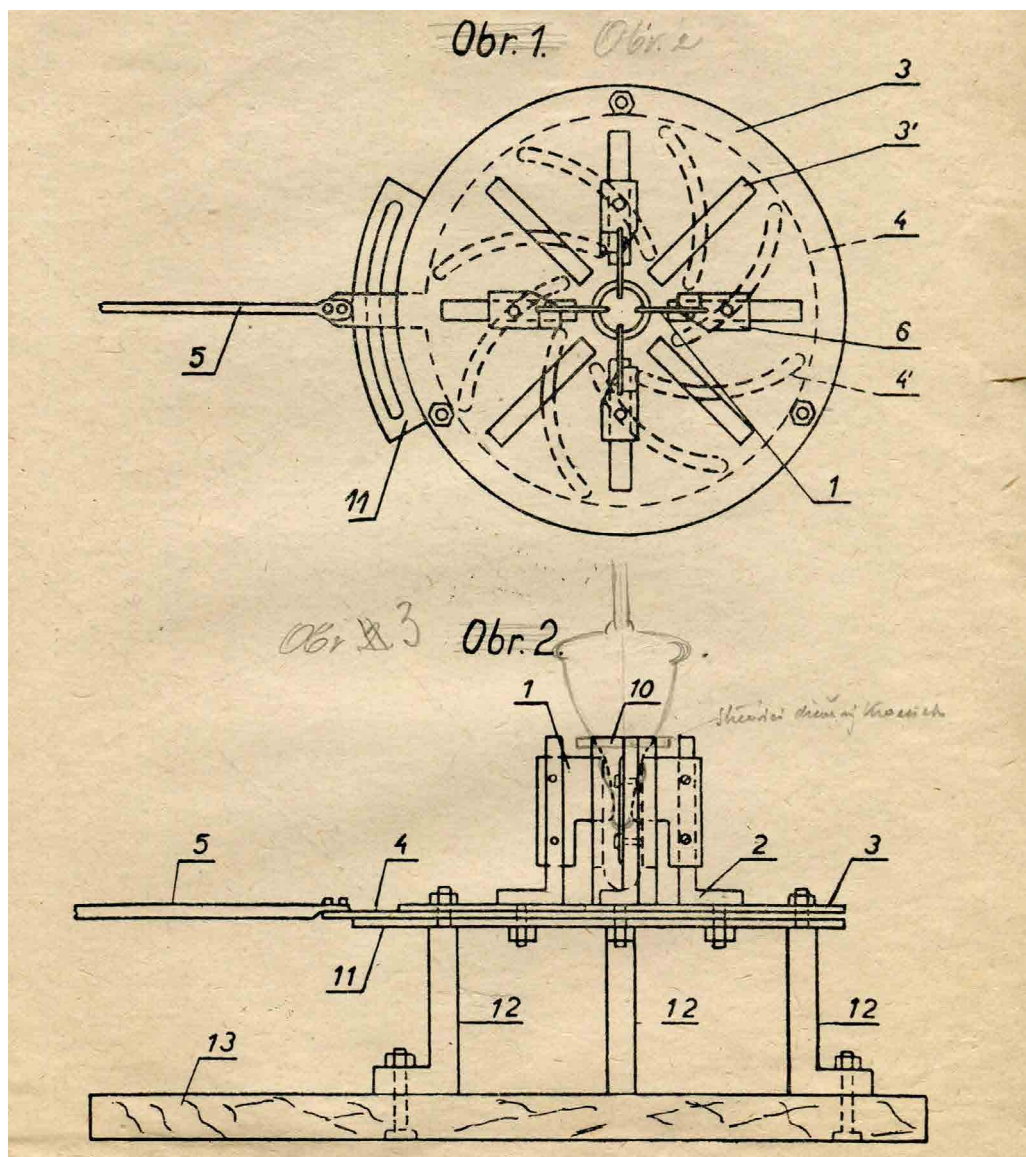
Inovativní hutní techniky zdobení

Inklinace Emanuela Tylčera k hutnímu dekorování skla byla jistě podmíněna absolvováním ročním kurzem v Novém Boru či stáží v Harrachovské sklárně, kde se udržovaly a rozvíjely tradiční hutní techniky. Jako člověk z praxe byl při své tvůrčí práci vždy pragmatický a T-dekory navrhoval tak, aby průmyslová ruční výroba nápojového, stolního a dekorativního skla byla finančně i výrobně co nejméně náročná, přičemž by bylo dosaženo co nejlepšího vizuálního efektu. V roce 1950 popsal své důvody pro vytvoření inovativních hutních postupů dekorování slovy: „Již dávno vzal jsem si za úkol zdobiti levně pěkným optickým efektem skleněné předměty při tváření na peci. Objednávky toho druhu byly též žádoucí z důvodů, že optickým efektem se zároveň kryjí menší vady skla, které jinak hladké předměty znehodnocují.“¹⁹ Rovněž vysvětlil dva způsoby zdobení, přičemž prvním postupem se dekorovaly pláště nádob a používaly se při něm předformy pro optický dekor. Dřevěné formy byly otevírací a byly do nich zasazeny podle tvaru budoucího výzdobného motivu plechové ocelové pásky (obr. 2). Na tvarovací straně byly okraje pásků ozubené jako miniaturní pilky. Lineární dekor otištěný do skloviny pláště kalicha byl pak tvořen pravidelným sledem drobných teček-perliček. Druhý způsob sloužil ke zdobení ještě tvárných stopek kalichů a spočíval v použití kovových trubek se zářezy. Do trubky se vsunula nožka poháru a jedním pohybem páky prošly trubkou tvarovací nože a do stopky vyrazily příslušné zdobící zářezy. Technický nákres téhož zařízení se objevuje

Obr. 2: Optická předforma na dekor T5 aplikovaný na kalíšku vzor 13/47, 40. léta 20. století, Písemná pozůstalost E. Tylčera.

v příloze patentního spisu č. 83 405 (obr. 3). Na Tylčerův vynález Způsobu zdobení skleněných předmětů dodatečným tvářením za užití soustavy nožů nebo jehel byly v té době uděleny patenty v Belgii, Švýcarsku a Itálii a byl přihlášena k patentování též ve Francii (MZA, fond Moravské sklárny, n. p., Květná, Strání, K 336, kart. č. 9, inv. č. 66, 5 fol) a Československu. Na rozdíl od Tylčerova popisu z roku 1950 je v patentním spisu zdůrazněno, že se jedná o „dodatečné tváření“, kdy se ostré hrany a hroty tvarovací šablony mechanicky vtlačejí do silnější vrstvy skloviny, která přejímá vychlazený povrch vyfouknutého nebo ručně tvarovaného výrobku.²⁰

Obr. 3: Náčrt zařízení na tvarování stopek kalíšků – příloha patentního spisu č. 83405 s Tylčerovou kresbou, Písemná pozůstalost E. Tylčera.

V sedmdesátých letech pak byly vydány ještě dva patenty na Tylčerovy inovativní techniky, a sice na *Způsob zušlechťování užitého skla a zařízení k jeho provádění* (č. 171 951, přihlášeno roku 1971, vydáno roku 1978) a na *Způsob zušlechťování užitého skla a nástroj k provádění tohoto způsobu* (č. 165 709, přihlášeno roku 1974, vydáno roku 1976). Oba využívaly k plastickému dekorování tvárné skloviny otáčivou ozdobnou růžicí s ornamentem vytvořeným z kovových plíšků, hrotů a jehlanů. Patent č. 171 951 se vztahoval na zdobné tvarování dna nebo dolní části odlívek, resp. spodní části kalichů a přechodu mezi kalichem a stonkem. Kombinace dřevěné sklářské formy s otočnou růžicí umístěnou v její spodní části (obr. 4) umožnila v jednom kroku vyfouknutí tvaru nádoby i vytvoření plastického dekoru vtláčením skloviny do volných mezer růžicového ornamentu.²¹ Tento postup se ve sklárně v Karolince používal od roku 1966 (BRUŠTÍK 1968, 17) a nevyžadoval speciální kvalifikaci skláře.²² Předností této metody bylo, že plastický motiv neztrácel původní lesk skla a měl výrazný optický účinek, který předčil i mnohem dražší výbrus.²³ Vysokého estetického působení se dosahovalo i prostřednictvím posledního Tylčerova patentovaného vynálezu č. 165 709, při němž se speciálními tvarovacími kleštěmi, opatřenými otáčivou růžicí, zdobily dýnka nebo podstavce skleněných výrobků.²⁴

Emanuel Tylčer se věnoval vyvíjení T-dekorů nad rámec svých profesních povinností i mimo pracovní dobu. Dokonce v případě nutnosti sám vyráběl i příslušné tvarovací formy. Pro své následovníky vypracoval před odchodem do starobního

Obr. 4: Dřevěná sklářská forma s otáčivou ozdobnou růžicí (na dekor T92) – nástroj chráněný patentem č. 171951, foto F. Mucha, fotoarchív Muzea regionu Valašsko.

důchodu pokyny,²⁵ kde uvedl řadu technických detailů (např. že se zamezí přilepení růžice na sklovinu, když se pomaže olejem) a kde také zmiňuje, že výrobu stříhů na tvarovací formy vysvětlil tehdejšímu internímu výtvarníkovi sklárny Antonínu Švecovi.

T-dekory

T-dekory vznikaly nejen na základě Tylčerových patentovaných inovativních technik, ale i dalšími postupy ručního hutního tvarování, popř. jejich kombinacemi. Typická „Téčka“ jsou výzdobné motivy zhotovené za pomoci speciálně upravených optických předforem, tvarovacích nožů a rotačních ozdobných růžic, kdy ornament vtlačovaný do tvárné skloviny může připomínat plastické dekory vytvořené broušením, optickými předformami či lisováním. T-dekory zdobily dna, dýnka, stonky, podstavce či pláště sklenic, džbánů, karaf, misek, svícňů aj. a dokonce i zátky či madla skleněných zvonečků.

Při rozboru kresebné dokumentace a písemné pozůstalosti bylo zjištěno, že řada T-dekorů je řadou chronologickou a že součástí vzestupné číselné řady byly s největší pravděpodobností i dekory, u nichž není na výkresech či v soudobých dokumentech uvedeno číslování. Za Tylčera života vzniklo na 200 dekorů: nejnižším doloženým je T5 na vzoru 13/47 a nejvyšším T207 na vzoru 160/78. Datování T-dekorů ale komplikují dva faktory: 1. nedochovala se kompletní výrobní dokumentace, 2. v praxi se běžně používal nový dekor na starší vzory skla a starší dekor na nové tvary výrobků. Po vytřídění redesignů a pořízení soupisu aplikovaných Téček dle jednotlivých let byla dohledána nejvyšší pořadová čísla T-dekorů v rámci jednotlivých

Obr. 5: Džbán s odlívkou vzor 41/47, dekor T35, Písemná pozůstalost E. Tylčera. |

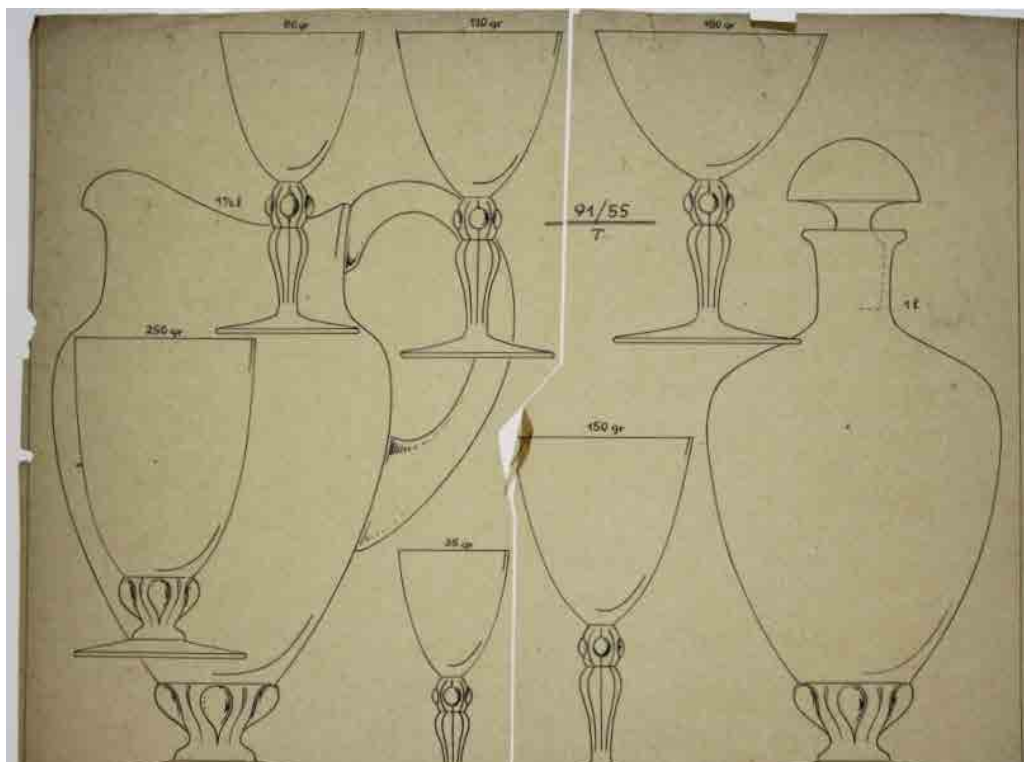
desetiletí, tj. T32 (1947), T75 (1955), T134 (1969), T207 (1978). Přitom vyplynulo, že řadu T-dekorů tvořilo ve čtyřicátých letech přes 30 položek, v padesátých letech do ní přibýlo na 40 nových dekorů, v šedesátých letech pak dalších téměř 60 a v letech sedmdesátých takřka 70 (s nejvyššími pořadovými čísly: T141 (1970), T143 (1971), T148 (1972), T163 (1973), T171 (1976), T181 (1977) a T207 (1978). Nejvíce nových T-dekorů, celkem 106, vzniklo mezi lety 1966 až 1978 (T92–T207), kdy nejčastěji opakovanými motivy byly T92 (20x) a T111 (18x). Největší počet T-dekorů se objevuje v letech 1955 (27) a 1978 (26), kdy rovněž bylo těmito specifickými motivy zdobeno nejvíce vzorů skla, tj. 28 v roce 1955, 29 v roce 1978. Přesto se „Téčka“ uplatnila cirká jen na 2 % vzorů v rámci celkového ročního objemu.²⁶ Analýza rovněž odhalila, že v první polovině šedesátých let bylo vytvořeno asi jen 14 nových T-dekorů, což mohlo souviset s působením designéra Vladimíra Jelínka na postu výtvarníka sklárny v Karlovině. Ten v designu užitkového skla dával přednost subtilním lineárním dekorům typu giloš a panto a sám navrhl několik strukturálně pozoruhodných, módních výzdobných motivů.²⁷

První doklad o aplikování T-dekoru pochází z roku 1943, tj. z doby, kdy Tylčer vedl rafinerii a spolupracoval i s externími designéry, jakou byla i významná česká sklářská designérka Ludvika Smrčková.²⁸ V Karlovině hutí, závodu a. s. Českomoravské sklárny, se realizovaly autorčiny návrhy užitkového skla pro Krásnou jizbu. Výtvarnice preferovala z tehdejších rafinačních technik hluboký lept, malování, pískování a broušení.²⁹ Na silnostěnné vázičce vzor 118/43, vytvořené dle předlohy L. Smrčkové, se ale objevuje i jednoduchý optický motiv – vertikální pásy drobných perliček tvořených tzv. pilkami.

Pořadové číslo dekoru napovídá, že v té době obsahovala řada T-dekorů již minimálně 23 položek.

Dekor T23 náleží k nejstarším příkladům „Téček“ zhotovených pomocí speciálních optických předforem. Pláště kalichů, odlivek, misek na zmrzlinu, džbánů, karaf aj. tak pokrývaly subtilní lineární motivy z plastických vpichů, které měly podobu vertikálních linek, vlnek, smyček, zaoblených a oválných tvarů, trojlístů, stvolů s lístky, rozvilinek aj. Převažovaly organické tvary a vegetabilní motivy s výrazně optickým, dekorativním účinkem (obr. 5). Tento typ T-dekoru se uplatnil na užitkovém skle ve 40. a 50. letech minulého století (T5, T11, T22, T23, T30, T31, T32, T36, T42, T47, T48, T49, T52, T58, T62) a zřejmě ojedinele i v 60. letech (T85 a T86 na vzoru 105/60³⁰ a jako T138 na vzoru 77/62³¹).

S perličkovým motivem se lze od 40. let setkat i u stopek kalíšků, členěných svislým i spirálovitě stáčeným žebrováním (T7, T9). Rozmanitost „lisovaných“³² stopek pohárů a podstavců nádob nebývale vzrostla v 50. letech. Vyznačuje se pestrou škálou tvarů a zahrnuje vysoké i nízké stopky, válcové s kuličkou pod kalichem, kulovité, doutníkové, balustrové aj. V kombinaci s vertikálními a sešikmenými oblými plastickými pásy se objevují v četných variantách nové reliéfní dekorativní prvky: oválné i kulovité pecky (T74) a kapky-sly (obr. 6). Poprvé jsou tyto motivy doloženy na vzorech skla z roku 1955, tedy rok poté, co efektní zlacenou pecku-kuličku použil u později legendární sklenice Zlatá Zuzana ve slovenské sklárně Zlatno návrhář Jozef Staník. Můžeme to považovat za doklad Tylčerovy obeznámenosti se současnými trendy a snahy o jejich okamžité zavádění do výroby (např. vzor 113/58). Užitkové sklo

Obr. 6: Technický výkres kostry nápojové soupravy vzor 91/55, T-dekor s motivy pecek a kapek, Muzeum regionu Valašsko.

Obr. 7: Kopie technického výkresu kostry nápojové soupravy vzor KA 41/78, dekor T137, Písemná pozůstalost E. Tylčera.

s novými T-dekory si Skloexport vyžádal nejen pro výstavu československého skla U Hybernů v Praze (1955), ale i pro zakázku do Dánska (1956). Výrazným výzdobným motivem tohoto druhu „Téček“ je i řada menších perliček pod kalichem (vzory skla 45–47/58, 114–115/58). S dalšími variacemi takto tvarovaných nožek se lze setkat také během 60. a 70. let, a to jak v redukovanejší, tak i v opulentnější formě organického (např. T136, T141) či geometrizovaného rázu (např. T137, T174, T175, T179). Soubor nápojového skla KA 41/78 zdobený T137 – masivní válcovitou nožkou tvořenou třemi oblými vodorovnými pásy s pravidelnými peckami (obr. 7) byl v roce 1978 přihlášen k vydání osvědčení Módní novinka – luxusní provedení.

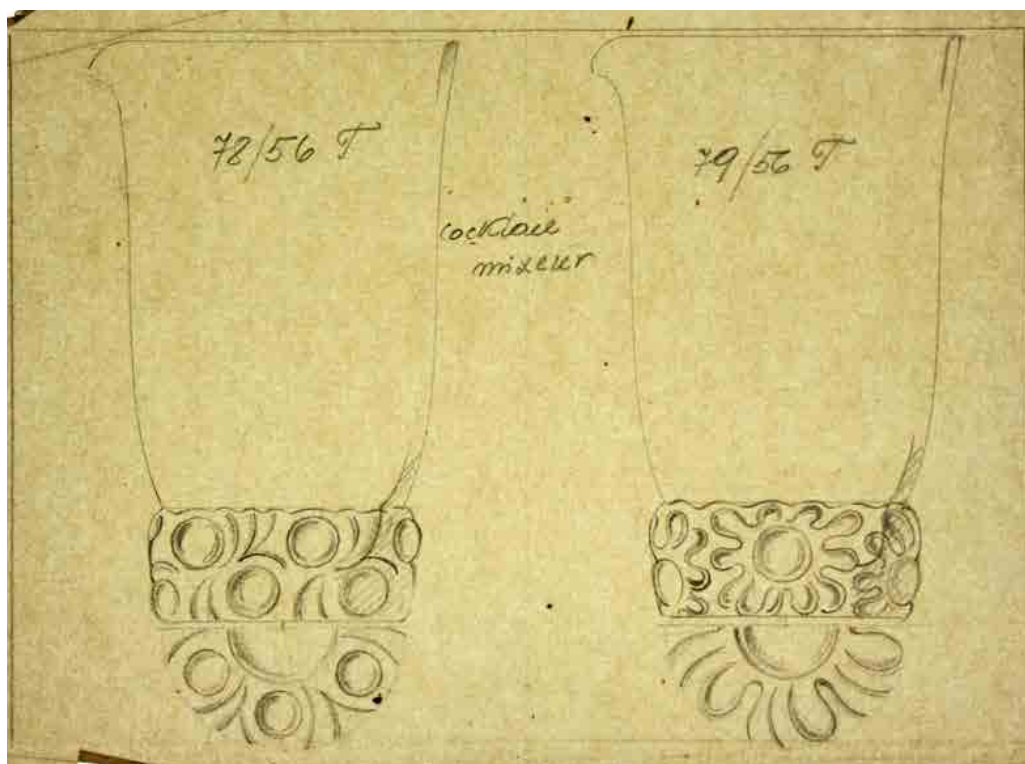
Návratem ke střízlivosti 40. let jsou pak T-dekory na stopkách kalíšků, členěných vertikálními a diagonálními pásy jemného perličkového motivu (např. T163, T182, T184, T195, T201), které ve své designérské tvorbě aplikoval také Antonín Švec. Kromě naznačených druhů jsou mezi dekory uplatněnými na nožkách kalíšků zastoupené i ojedinělé případy zdobení jako např. plochá stopka posetá perličkovým rastrem (T95), nožka s paprčitou slzou (T143, T148) či stopka s imitací hranovaného broušení a se zploštěným prstencem (T184).

Dekorativnost padesátých let se promítla do zušlechťování spodní části a dna odlivek, resp. pláště váz a nádob, které vycházelo z principu Tylčera prvního patentu. Na již vyfouklý a vychlazený tvar nádoby či odlivky se nanasla další vrstva skla, do níž se vtláčoval příslušný T-dekor s výrazně plastickými motivy obloučků, pecek, závitnic aj. Dodatečně nanesená sklovina přitom vytvářela ve spodní části zesílené dno (vzory 99–101/53) nebo objemnější nižší podstavec (T71). U větších nádob zasahovala odspodu až do třetiny či poloviny výšky a byla ukončena nepravidelným lemem (T66, T73) či dokonce pokrývala celý plášť váz (T67). Velmi efektní byla nejen dosažená vysoká míra plasticity, ale i případná barevnost (např. u T51 na vzoru 72/52 byla váza uvnitř světlemodrá, zevně růžová). K navrhování vzorů připomínajícím silnostěnné hutní či lisované sklo se Tylčer vrátil ještě v roce 1967,³³ kdy povrch váz členil velkými kapkovitými útvary, připomínajícími „stékající sklovinu“ (T106, T108).

Reliéfně zdobené dno (obr. 8) se zřejmě poprvé objevilo na vzoru 89/54 jako T68 a tvarově předznamenalo T-dekory vytvářené o více než deset let později odlišnou technologií, a to pomocí otočné zdobící růžice (prvním v řadě byl dekor T92 z roku 1966) (obr. 9).

Ozdobná růžice (obr. 10a) pro tvarování dna nebo dolní části odlivek a nádob, resp. spodní části kalichu a přechodu mezi kalichem a stonkem (obr. 10b), měla převážně tvar členěné rozety, z jejíhož středu vycházel vždy sudý počet paprsků, obvykle zvýrazněných perličkovým-pilečkovým motivem. U některých T-dekorů byl střed rozety doplněn o další výzdobné prvky, např. o pecičky (T131, T188) či vizuálně efektní kuželovitý motiv, výrazně vydutý směrem do silného dna (T126, T127) (obr. 11). Příkladem náročně členěného rozetového ornamentu je dekor T156 aplikovaný na dna kompotové soupravy, navržené v roce 1973 pro výstavu v Moskvě Výzkumným ústavem užitkového skla v Novém Boru. Později se na vzorech užitkového skla vyskytují i jeho zjednodušené verze (T162, T205).

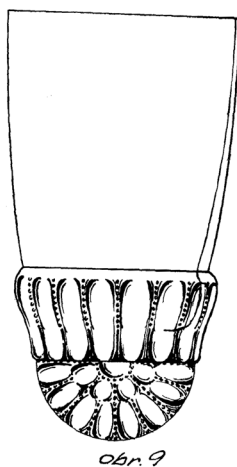
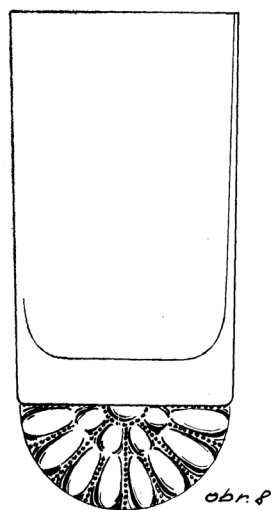
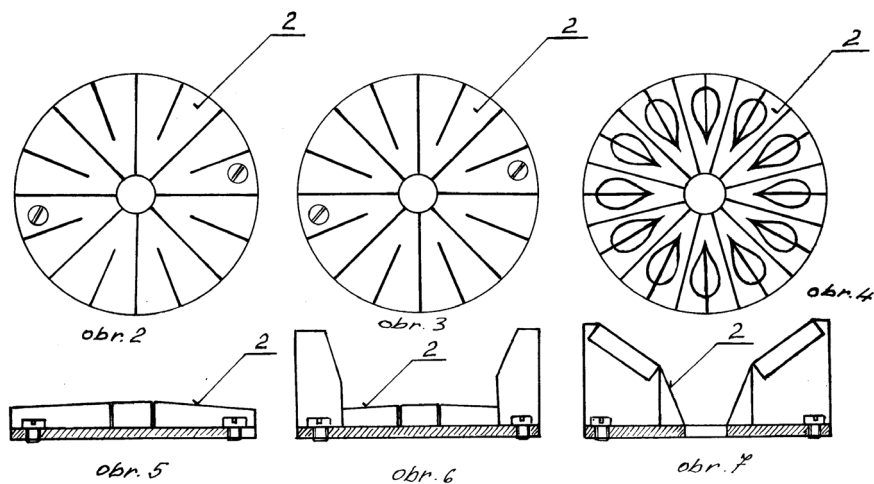
Paprčité motivy tvořily po obvodu spodní části odlivek a nádob signifikantní raster svislých, lehce se rozevírajících zaoblených žeber (T96, T98, T99, T101, T107, T114, T192). Na stopkách kalichů či podstavcích nádob pak vznikaly svazky oblých paprsků (T94, T100, T102, T105, T117, T124, T129, T133, T161, T162, T181, T203), přecházejících

Obr. 8: Nákras nádob na mixování koktejlů vzory 78/56 a 79/56 zdobené T-dekorem, Muzeum regionu Valašsko.

Obr. 9: Kostra nápojové soupravy vzor 142/66 s popelníkem vzor 5/70, zdobené na spodní straně dna dekorem T92, foto 1970, Písemná pozůstalost E. Tylčera.

Obr. 10a-b: Ozdobné růžice pro tvarování dna a dolní části odlívek a pro zdobení spodní části kalicha a přechodu mezi kalichem a stonkem, příloha patentního spisu č. 171951.
Zdroj: <https://isdv.upv.cz>

Obr. 11: Sklenice vzor 195/68 s dekorem T127, foto 1970, Písemná pozůstalost E. Tylčera. |

až do spodní části kalicha (T104, T111, T128, T130, T132, T134, T181, T199).

Výjimečnou skupinu výtvarně kultivovaných a takřka nadčasových T-dekorů představují subtilní lineární motivy na dně odlivků s výrobním číslem datovaným do roku 1968. Linie vykreslené drobnými vpichy pileček vytváří např. pravidelnou síť z provázaných čtverců a obdélníků, spleť krátkých paprscitých linií, zvlněné traviny, hvězdicové útvary (T115–116, T118–T121).

Strukturální kvality vykazuje i drobný čtverečkovaný rastr T93, aplikovaný např. na odlivkovém souboru 142/66, na který v roce 1967 Tylčer obdržel dekret CID v první etapě soutěže Vynikající výrobek roku. Mezi další progresivní výzdobné motivy lze zařadit T-dekory „vpichované“ do masivního dna. Jedná se např. o T122 (obr. 12) sestávající z kuželovitých útvarů, který byl uplatněn na skle navrženém designérem Skloexportu Milošem Matouškem a vyváženém v 70. letech do USA, Francie, Švýcarska a NSR. Pro zahraniční klientelu byl dekor zlacen či opatřen barevnými listry. Předmětem exportu se v 70. letech stalo i nápojové a stolní sklo s působivými konkávními motivy jehlancového, kuželového či kulovitěho tvaru (např. T125, T126, T151, T152 či T153).

Užitkové sklo zdobené T-dekory se vyváželo do Anglie, Dánska, Španělska, Holandska, Belgie, Francie, Švýcarska, NSR, Řecka, Turecka, USA, Japonska a Austrálie.³⁴ Prezentováno bylo rovněž na tuzemských i zahraničních výstavách, včetně veletrhu ve Frankfurtu n. M. (1974). Emanuel Tylčer zajišťoval pro Skloexport především vzoro-

Obr. 12: Odličky vzor 192/68 s dekorem T122, foto 1970, Písemná pozůstalost E. Tylčera. |

vání vývojových a obchodních vzorů s „plastickými dezény“ a „optickými dekory“. Nicméně měl i tvůrčí ambice a několik jeho vlastních návrhů reliéfně tvarovaných váz zaujalo designéra Skloexportu Miloše Matouška, neboť odpovídaly tehdejšímu požadavkům na design.

T-dekory navrhovali za Tylčerova života i profesionální designéři, a to zřejmě již od druhé poloviny 60. let; jmenovitě M. Matoušek a A. Švec.³⁵ Později se ve sklárně v Karolince navrhování T-dekorů věnovala zejména Jana Matoušková, která je i autorkou posledního zjištěného „Téčka“ s nejvyšším pořadovým číslem T245 (2000). Mnohem méně využívala T-dekory ve svých návrzích skla designérka Alena Holíšová. Ta na proces vzniku „Téček“ a na spolupráci se synem Emanuela Tylčera Václavem vzpomíná slovy: „...když jsem měla návrh na nové ‚Téčko‘, tak jsem se s ním radila, zda je technicky a výrobně proveditelné. Potom jsem předala návrh do vývojové dílny, která měla své konstruktéry a ti následně připravili technický výkres i výrobu nožů nebo růžice. Pak už jsem připravila střihy výrobků pro formárnu a hlídala si vzorování.“³⁶

Závěr

Ve výrobě kalíškoviny v Karolinině huti se zásluhou Emanuela Tylčera začal od 40. let minulého století výrazněji prosazovat hutní dekor. Ten se uplatnil na bezbarvém i čirém skle a byl také kombinován se zlacením, barevnými listry a v případě optických dekorů ojediněle též s broušením. Výzdobné hutní dekory pojmenované po svém původci se vyznačují specifickým tvaroslovím, podmíněným technologickými postupy, příslušnými nástroji a pomůckami – speciálními formami, tvarovacími noži a raznicemi. Tylčerovy inovace zušlechťování skla vycházely z jeho vlastních sklářských i technologických zkušeností a byly a priori výrobně efektivní. Přitom vtiskly užitečnému sklu vyráběnému ve sklárně v Karolince mezi lety 1943 až 2000 jedinečný design, charakteristický výraznými haptickými i optickými kvalitami skla. Řada T-dekorů se do roku 2000 rozrostla na 245 položek, přičemž se od 2. poloviny 60. let na jejím rozšíření podíleli jak interní, tak i externí sklářští designéři. Výrobky zdobené tzv. tylčevinami se zhotovovaly také v dalších závodech n. p. Moravské sklárny; v Květné zřejmě již od druhé poloviny 50. let,³⁷ ve Vrbně pravděpodobně od 70. let minulého století. Sklo dekorované „Téčky“ se těšilo nejen přízni zahraničních zákazníků, ale na tuzemském trhu doslova zlidovělo např. v podobě pивních korbělů, válcových odlivků na vodu a pamětních sklenic.

Poznámky

- ¹ Pojem „T-dekory“ zavedl Emanuel Tylčer, přičemž nejstarší doklad o užití termínu v dobových dokumentech pochází z roku 1950. Ve výrobní dokumentaci se při číslování dekoru používalo písmeno T (obdobně jako u dekorů provedených leptem: L, malbou: M, pantografem: P či gilošem: G).
- ² Termín se např. objevuje v pracovní korespondenci uložené v Písemné pozůstalosti E. Tylčera; v dopise J. Bruštíka adresovaném E. Tylčerovi ze dne 21. 9. 1968.
- ³ Označení používá sklářská designérka Alena Holíšová, která byla ve výtvarném oddělení sklárny v Karlovině zaměstnána od roku 1981 do roku 2021.
- ⁴ Pojem „tylčroviny“ (resp. „tylčeroviny“) je významově širší a váže se prioritně k inovativním technikám zdobení. Vznikl zřejmě v sedmdesátých letech, tj. v době rozšíření této patentované technologie i do ostatních závodů n. p. Moravské sklárny, a lze se s ním setkat i v současnosti. Viz PÓČ, D. 2014: Muzeum sklářství má své další plány. Dostupné z: https://valassky.denik.cz/zpravy_region/muzeum-sklarstvi-ma-sve-dalsi-plany-20140912.html/ [cit. 2023-09-01]
- ⁵ Jan Brušík napsal také článek 125 let sklárny Vrbno pod Pradědem, který byl publikován v Glasrevue 8–9/1987. Jelikož personální doklady pracovníků uložené v Moravském zemském archivu v Brně (dále jen MZA), fond Moravské sklárny, n. p., Květná, Strání jsou kvůli GDPR dostupné pouze rodinným příslušníkům, nelze upřesnit, jakou pracovní pozici ve sklárně zastával. Jméno Jana Bruštíka se ale objevuje u dokumentů oddělení TOR (technického rozvoje?) a podle vzpomínek designérky A. Holíšové zaměstnanec téhož jména sjednotil podnikový číselník tvarů a dekorů skla (1981). Navíc se v katalogu vydaném u příležitosti jubilea sklárny v Květné v roce 1969 objevuje mezi autory designu nápojového skla i J. Brušík. Viz Moravský zemský archiv v Brně, fond Moravské sklárny, n. p., Květná, Strání, K 336, kart. 24, inv. č. 142.
- ⁶ Václav Tylčer pracoval ve sklárně v Karlovině jako mistr na hutí. Dle vzpomínek Dagmar Tylčerové Emanuel Tylčer řešil se svým synem i doma po pracovní době různé technické a technologické problémy hutního zdobení skla. Po smrti otce se Václav stal původcem průmyslového vzoru Nový vnější tvar stolního užitkového skla (č. 11343) (srov. <https://isdv.upv.gov.cz/webapp/!resdb.vza.frm.>). Jednalo se o čtyři kalíšky zdobené na stopce koulí s bublinkovým efektem, přičemž dva z nich byly navíc na spodní straně kalicha opatřeny T-dekorem. Kalíšek s bublinkovou koulí coby Václavův soutěžní výrobek ze soutěže zručnosti (1980) je uložen ve sbírce vsetínského muzea (inv. č. 17741) a jako vzor je součástí kostry soupravy KA 90/78.
- ⁷ Jistým překvapením je v pozůstalosti uložený soubor kreseb figurálních a předmětných motivů jako tančící Valaši, holubice, pasáček, dřevěná architektura na Valašsku aj., které byly zřejmě určené pro rožnovský skanzen, Karlovské muzeum ve Velkých Karlovicích či pro folklorní soubory a které svědčí o autorových výtvarných ambicích.
- ⁸ V písemné pozůstalosti E. Tylčera se nacházejí i materiály určené přímo pro sklářské technology a konstruktéry a týkají se kromě inovativních technik zdobení a výroby stříhů tvarovacích pomůcek a nástrojů i tavení skla (receptury), temperování pánví, výroby dřevěné formy na foukané sklo, ovládané pákou aj.
- ⁹ Sbírkotvorným záměrem kurátorky muzejní podsbírky skla vsetínského muzea (a autorky tohoto příspěvku) je rekonstruovat řadu T-dekorů i prostřednictvím samotných výrobců. Doposud je v muzejním fondu na užitém skle vyrobeném ve sklárně v Karlovině do závěru 70. let minulého století zastoupeno pouze dvacet T-dekorů.

- ¹⁰ Sourozenci E. Tylčera: Alois (nar. 7. 3. 1904), Karel (nar. 17. 6. 1907), Jarmila (nar. 13. 3. 1909), Emma (nar. 26. 4. 1912), Antonín (nar. 1914) a Věnceslava (nar. 1918). Za poskytnuté údaje děkuji Martinu Klímovi, který čerpal ze záznamů uložených na Matričním úřadě Městyse Nový Hrozenkov.
- ¹¹ Sloužil u pěšího pluku 40 ve Valašském Meziříčí a dosáhl hodnosti desátníka.
- ¹² Dle oddacího listu se oženil v Moravské Ostravě 31. října 1932 s Boženou Frnkovou (nar. 13. 8. 1908), ženou v domácnosti, bytem v Moravské Ostravě. Svědkem ženicha byl jeho mladší bratr Antonín, brusič skla ve sklárně v Novém Hrozenkově. Svatba byla církevní, oddávajícím byl kněz Církve československé.
- ¹³ Podrobné informace o studiu, praxi, vojenské službě, svatbě a karierním vzestupu E. Tylčera jsou čerpány z písemné pozůstalosti.
- ¹⁴ V roce 1949 se osada kolem sklárny oddělila od Nového Hrozenkova a vznikla samostatná sklářská obec Karolinina Huf. Ta byla roku 1951 přejmenovaná na Karolinku. Viz BALETKA 1998, 8, 161, 257.
- ¹⁵ Tento název je uveden na razítku v pracovním průkazu E. Tylčera v jeho písemné pozůstalosti.
- ¹⁶ Medaili věnovala v roce 2022 do sbírky Muzea regionu Valašsko (Vsetín) Tylčerova snacha Dagmar, manželka Václava Tylčera.
- ¹⁷ Dle vzpomínek sklářského mistra Ivana Štefánika.
- ¹⁸ Písemná pozůstalost E. Tylčera, platový výměr č. 60 z 1. 12. 1964.
- ¹⁹ Tamtéž Opis dopisu, ze dne 26. 1. 1950.
- ²⁰ Způsob zdobení skleněných předmětů dodatečným tvářením za užití soustavy nožů nebo jehel. Patentní spis č. 83405. Úřad pro vynálezy. Přihlášeno 25. 3. 1947, platnost od dubna 1952, vydáno 18. 1. 1955. Dostupné z: <https://isdv.upv.cz/doc/FullFiles/Patents/FullDocuments/83/83405.pdf> [cit. 2023-09-01]
- ²¹ Na obdobném principu byl založen patent z roku 1938 č. 5699-38 na výrobu reliéfně pojatého stínítka PARALUX. Za upozornění děkuji Mgr. Ondřeji Strnadlovi ze SUPŠ sklářské ve Valašském Meziříčí a kolegyni Mgr. Kamile Valouškové, kurátorce sbírky skla ve valašskomeziříčské pobočce Muzea regionu Valašsko (dále jen MRV).
- ²² Podle Ivana Štefánika, který je uznávaným sklářským mistrem a který ve sklárně v Karolince zhotovoval nádoby zdobené T-dekorem, byla ovšem nezbytně nutná zkušenost s touto technikou. Úspěch závisel na správné teplotě a tuhosti skloviny. Pokud byla příliš teplá a tekutá, nebo naopak tužší a chladnější, tak docházelo k výrobě zmetků. Stejnou zkušenost získali i sklářští mistři na školní huti Střední uměleckoprůmyslové školy sklářské ve Valašském Meziříčí, kde se na podzim roku 2022 pokusili vyrobit pивní korbel pomocí jediné dochované formy. Akce se zúčastnil MgA. Ondřej Strnadel spolu s emeritním sklářem Fero Lukáčem. Z experimentu byl pořízen pracovníkem vsetínského muzea Mgr. Františkem Muchou dokumentační záznam, který záhy prezentoval na sklářské konferenci v Jablonci nad Nisou.
- ²³ Způsob zušlechťování užitkového skla a zařízení k jeho provádění. Popis vynálezu k autorskému osvědčení, č. 171951. Úřad pro vynálezy a objevy. Přihlášeno 9. 11. 1971, vydáno 15. 3. 1978. Dostupné z: <https://isdv.upv.gov.cz/doc/FullFiles/Patents/FullDocuments/171/171951.pdf> [cit. 2023-09-01]
- ²⁴ Způsob zušlechťování užitkového skla a nástroj k provádění tohoto způsobu. Popis vynálezu k autorskému osvědčení, č. 165709. Úřad pro vynálezy a objevy. Přihlášeno 5. 2. 1974, zveřejněno 28. 3. 1975, vydáno 15. 11. 1976. Dostupné z: <https://isdv.upv.cz/doc/FullFiles/Patents/FullDocuments/165/165709.pdf> [cit. 2023-09-01]

- ²⁵ Dokument ze dne 31. 8. 1967 je uložen v písemné pozůstalosti E. Tylčera.
- ²⁶ Tylčerova technologie tvarování u sklářské pece „výrazným způsobem rozšířila produkci sklárny“ v Karolince (KUTAČ 1986, 145). Podle nízkého procenta uplatnění T-dekorů na dochovaných vzorech sice nebyla „Téčka“ aplikována na četných tvarech užitkového skla, přesto zřejmě významně ovlivnila celkový objem produkce. Hojně byly T-dekory zdobeny odlivky na vodu, pivní korbely či pamětní sklenice.
- ²⁷ Zjištěno dle vzorníků příslušných dekorů coby součástí výrobní dokumentace převzaté vsetínským muzeem ze zrušené sklárny v Karolince.
- ²⁸ Dokladem přímé spolupráce se Smrčkovou je autorčin návrh sklenice s přepisem „pro Tylčera“, sbírka MRV, Vsetín, inv. č. S3562/1.
- ²⁹ MÉHEŠOVÁ, O. 2021: Muzeum regionu Valašsko získalo dar nedocenitelné hodnoty. Dostupné z: <https://valassky.denik.cz/ctenar-reporter/muzeum-regionu-valassko-ziskalo-dar-nedocenitelne-hodnoty-20211223.html/> [cit. 2023-09-01]
- ³⁰ Odlivky s T85 a T86, sbírka Muzea regionu Valašsko, Vsetín, inv. č. 17485, 17486.
- ³¹ Příkladem je aplikování dekoru T138 na vzoru 77/62. Jedná se o redesign kalíšků vytvořený až roku 1969 či 1970. Produktová fotografie výrobku je uložena v Tylčerově písemné pozůstalosti jako součást souboru snímků pořízených v souvislosti s článkem J. Klimosze (1970).
- ³² Pojem „lisované“ stopky se v souvislosti s T-dekory objevuje v dobové korespondenci týkající se zakázky do Dánska v roce 1956 (srov. Písemná pozůstalost E. Tylčera).
- ³³ E. Tylčer se intenzivně zajímal o nové trendy v lisovaném či hutním skle. V časopise Sklář a keramik si u článků na toto téma podtrhoval pasáže týkající se technologických postupů a opatřoval je svými glosami (srov. Písemná pozůstalost E. Tylčera).
- ³⁴ Údaje jsou čerpány z korespondence E. Tylčera vážící se zejména ke spolupráci se Skloexportem (srov. Písemná pozůstalost E. Tylčera).
- ³⁵ Již v šedesátých letech se plastické dezény objevují i na užitkovém skle Františka Brunovského, designéra ve sklárně v Květné. Ten je např. autorem soupravy Betty II. (publikována v jubilejním katalogu roku 1969).
- ³⁶ Citováno z e-mailu A. Holíšové, zaslaného O. Méhešové dne 31. 5. 2023.
- ³⁷ Zakázka do Dánska v roce 1956 měla být zpracována podle vzoru kalíšku s „lisovanou“ nožkou S 596 Mattgold, který se vyráběl ve sklárně v Květné (srov. Písemná pozůstalost E. Tylčera).

Prameny

Moravský zemský archiv v Brně, fond Moravské sklárny, n. p., Květná, Strání, K 336, kart. 9, inv. č. 66, 5 fol.; kart. 24, inv. č. 142, Propagační katalogy; kart. 24, inv. č. 147, fol. 6; kart. 26, inv. č. 162, s. 5.

Muzeum regionu Valašsko, Výrobní dokumentace sklárny v Karolince, Slohy technických výkresů, zákresů a stříhů: 1940–1978, 2000–2004; Evidence sbírek, podsběrka sklo.

Rodinný archiv, Huslenky, Písemná pozůstalost Emanuela Tylčera: osobní doklady, korespondence, návrhy aj.

Literatura

BALETKA, L. 1998: *Karolinka: město v srdci Valašska: 1949–1998*. Karolinka: Městský úřad v Karolince.

BRUŠTÍK, J. 1968: 47 let práce ve sklářském průmyslu. *Sklář a keramik* XVIII, č. 1, 17.

KIRSCH, R. a kol. 2003: *Historie sklářské výroby v českých zemích*, II. díl/2. Praha: Academia, 33, 36, 39, 46.

KLIMOSZ, J. 1970: Emanuel Tylčer. *Revue du Verre: Revue Tchécoslovaque de la Verrerie et de la Céramique*, 12/1970, 372–375.

KRYSTÝNKOVÁ, H. 1998: *Inventář fondu Moravské sklárny, n. p. Květná (1935) 1950–1988 (1990)*, Moravský zemský archiv v Brně, 1520, přír. č. 2212, 15.

KUTAČ, V. 1986: Karolinka 125 let. *Sklář a keramik*, 38/1986, 145.

MÉHEŠOVÁ, O. – VALOUŠKOVÁ, K. 2021: Nedožitých 160 let sklárny v Karolince. *Valašsko, vlastivědná revue* 2021/2, č. 47, 35–39.

MÉHEŠOVÁ, O. 2023: Fenomén zvaný tylčroviny. *Valašsko, vlastivědná revue* 2023/1, č. 50, 39–41.

VONDRUŠKA, V. 2002: Sklářství. Praha: Grada Publishing, 2002, 192.

Internetové zdroje

MÉHEŠOVÁ, O. 2021: Muzeum regionu Valašsko získalo dar nedocenitelné hodnoty. Dostupné z: <https://valassky.denik.cz/ctenar-reporter/muzeum-regionu-valassko-ziskalo-dar-nedocenitelne-hodnoty-20211223.html/> [cit. 2023-09-01]

MÉHEŠOVÁ, O. 2022: Kdo byl Emanuel Tylčer? A co jsou „tylčroviny“? Dostupné z: <https://ebadatel-na.zlkraj.cz/articles/40234/> [cit. 2023-09-01]

MÉHEŠOVÁ, O. 2022: Vsetínské muzeum má nový přírůstek: stříbrnou medaili za zásluhy pro E. Tylčera. Dostupné z: <https://valassky.denik.cz/ctenar-reporter/pribehy-sbirkovych-predmetu-stribrna-medaille-za-zasluchy-pro-e-tylcera-20221123.html/> [cit. 2023-09-01]

MÉHEŠOVÁ, O. 2023: Sklárna v Karolince proslula tzv. „tylčrovinami“. Víte, co to je? Dostupné z: <https://valassky.denik.cz/ctenar-reporter/sklarna-v-karolince-proslula-tzv-tylcrovinami-vite-co-to-je-20230301.html/> [cit. 2023-09-01]

Nový vnější tvar stolního užitkového skla. Číslo zápisu 11343. Dostupné z: <https://isdv.upv.gov.cz/webapp/!resdb.vza.frm>. [cit. 2024-01-21]

PÓČ, D. 2014: Muzeum sklářství má své další plány. Dostupné z: <https://isdv.upv.gov.cz/doc/FullFiles/Patents/FullDocuments/83/83405.pdf> [cit. 2023-09-01]

Způsob zdobení skleněných předmětů dodatečným tvářením za užití soustavy nožů nebo jehel. Patentní spis č. 83405. Úřad pro vynálezy. Přihlášeno 25. 3. 1947, platnost od dubna 1952, vydáno 18. 1. 1955. Dostupné z: <https://isdv.upv.gov.cz/doc/FullFiles/Patents/FullDocuments/165/165709.pdf> [cit. 2023-09-01]

Způsob zušlechťování užitkového skla a nástroj k provádění tohoto způsobu. Popis vynálezu k autorskému osvědčení, č. 165709. Úřad pro vynálezy a objevy. Přihlášeno 5. 2. 1974, zveřejněno 28. 3. 1975, vydáno 15. 11. 1976. Dostupné z: <https://isdv.upv.gov.cz/doc/FullFiles/Patents/FullDocuments/171/171951.pdf> [cit. 2023-09-01]

Způsob zušlechťování užitkového skla a zařízení k jeho provádění. Popis vynálezu k autorskému osvědčení, č. 171951. Úřad pro vynálezy a objevy. Přihlášeno 9. 11. 1971, vydáno 15. 3. 1978. Dostupné z: <https://isdv.upv.gov.cz/doc/FullFiles/Patents/FullDocuments/171/171951.pdf> [cit. 2023-09-01]